

29.11.2010

Dnr 3301/4/08

Beslutsfattare: Justitieombudsman Petri Jääskeläinen

Föredragande: Justitieombudsmannasekreterare Mikko Sarja

SPRÅKLIGA RÄTTIGHETER KRÄNKTES I DELGIVNING AV EN ORDNINGSBOT

1

KLAGOMÅLET

Klaganden kritiserar i ett brev 13.10.2008 polisinsrättningarna i Helsingfors och Esbo för deras förfarande i ett ärende som gällde iakttagandet av språklagen och språklig diskriminering i samband med trafikövervakning.

Klaganden berättar att han begått en trafikförseelse och att en anmälan därom kommit per post. Klaganden hade skriftligen bett om att få materialet på svenska. Detta hade emellertid lett till en inkallelse till polisinsrättningen i Esbo. Ytterligare nämner klaganden att eftersom en svenskspråkig version inte kunde ges uppmanades han att godta den finska versionen. Eftersom klaganden inte accepterade detta kallades han till Esbo på nytt och fick då ta emot en av äldre konstapeln egenhändigt uppgjord översättning av de finska orden (inte dokumentet i sig). Den delgivna översättningen hade enligt klaganden flera språkliga brister.

Sammanfattningsvis konstaterar klaganden följande:

- 1) Polisinsrättningen i Helsingfors bröt mot språklagen.
- 2) Polisinsrättningarna i Helsingfors och Esbo utövade påtryckning för att medborgaren skulle fungera på majoritetsspråket.
- 3) Den översättning som delgavs var inte underställd någon som helst kontroll, och hade inte utförts av den insrättning som utfärdade boten. Översättningens riktighet eller eventuella fel utgjorde ett hot mot likaberättigande-principen.
- 4) Översättningen var inte ett svenskspråkigt dokument utan en ordöversättning vars överensstämmelse var bristfällig.
- 5) Den svenskspråkiga måste besöka polisen minst två gånger, i motsats till den som mottar boten på finska. Därför var förfarandet diskriminerande.

- - -

2.1

Polisinsrättningen i Helsingfors härad

Trafik- och specialpolisens utredning

Då klaganden i Helsingfors centrum passerade en automatisk hastighetskamera blev han fotograferad. Av denna anledning och eftersom det var fråga om en s.k. företagsbil sände Helsingfors trafik-

säkerhetscentral honom ett finskspråkigt brev med en förfrågan om vem föraren var. Brevet sändes till klagandens företags adress i Helsingfors.

Klaganden besvarade brevet och bad att få förfrågan på svenska, till den Esboadress som han uppgav. Så skedde även. Eftersom ärendet på grund av att tvåveckors fristen hade löpt ut inte längre kunde behandlas i ett förenklat ordningsbotsförfarande, överfördes det som ett handräkningsärende till polisinrättningen i Esbo härad för fortsatta åtgärder.

Klaganden fick en kallelse till Esbo polisinrättning för delgivning av ordningsbotsföreläggandet. Det framgick då att det inte var möjligt att ur LVS-registret skriva ut en blankett med alla uppgifter på svenska. Klaganden tog därför inte emot ordningsboten. Han inkallades på nytt för delgivning av föreläggandet. Ordningsboten delgavs då så att de finska orden översattes till svenska.

Polisinrättningens yttrande

Med hänvisning till trafik- och specialpolisens utredning konstaterade polisinrättningen i sitt yttrande bl.a. att Helsingfors trafiksäkerhetscentral ansvarar för den automatiska trafikövervakningen bl.a. i Helsingfors. Språkproblemet i ärendet berodde på trafikövervakningsapplikationen (LVS-registret), som används i förhandlingen av trafikbrott. I applikationen matar man in uppgifter om trafikbrott som har blivit avslöjade i trafikövervakningen. Med applikationen skriver man ut bl.a. anmärkningar, ordningsböter och böter. Med applikationen kan man skriva ut den "fasta texten" som blanketterna innehåller både på finska och svenska, medan de uppgifter som skiljer sig åt från fall till fall är på finska i utskriften. Sådana uppgifter är polisenhet, gärningskommun och -ort, fordonsklass, förseelsens art, tilläggsinformation, avvisningsort och gärningsort i giroblanketten.

Med anledning av den ovan nämnda bristfälligheten i trafikövervakningsapplikationen kan man inte skriva ut en svensk version ur trafikinformationssystemet. Helsingfors trafiksäkerhetscentral har många gånger anmält språkliga bristfälligheter till inrikesministeriets polisavdelning och Förvaltningens IT-central (HALTIK). På grund av ovanstående anser polisinrättningen i Helsingfors härad att klagomålet angående polisinrättningens verksamhet är obefogat.

2.2

Polisinrättningen i Esbo härad

Äldre konstapels utredning

Helsingfors polisinrättning hade bitt tjänstehjälp av Esbo polisinrättning för att delge klaganden en ordningsbot. Klaganden fick en kallelse att personligen komma till polisinrättningen i Esbo. När han hade kommit till polisstationen i Kilo hade överkonstapeln försökt delge honom en ordningsbot på svenska. Klaganden vägrade ta emot ordningsboten, eftersom det förekom finska ord på blanketten. Han krävde att få de finska orden på blanketten ändrade till svenska. Detta gick uppenbarligen inte att genomföra, vilket resulterade i att klaganden lämnade polisstationen och vägrade att ta emot boten.

Därefter fick äldre konstapeln uppdraget att delge boten. Eftersom det på grund av adb-programmet inte var möjligt att ändra de finska orden, som man i Helsingfors redan färdigt hade fyllt i på ordningsboten, gav kommissarien A sitt samtycke i att ordningsboten fick delges på svenska och att de finska orden på boten kunde översättas till svenska på en skild blankett.

Äldre konstapeln delgav ordningsboten till klaganden på Esbo polisstation. Dessutom hade de finska orden översatts till svenska på en skild blankett. Texten hade granskats grundligt tillsammans med klaganden. Dessutom gavs klaganden vid flera tillfällen möjlighet att fråga om någonting var oklart, vilket det inte verkade vara vid tillfället i fråga.

Kommissarie B:s och polisinspektionens yttranden

Ordningsböter registreras i Helsingfors polisinspektionens trafikövervakningssystem där en del av uppgifterna är på finska. Klaganden hade erhållit svenskspråkig service. Om det förekommit brister i grammatiken hade de varit av så ringa betydelse att de inte inverkat på själva behandlingen av ärendet. Till polisinspektionens grundprinciper hör yrkeskunnskap och betjäning. Därför var det beklagligt att det hade uppstått en konfliktsituation som denna.

2.3

Polisens länsledning

Polisens länsledning nämner i sitt yttrande bl.a. att den ordningsbot som klaganden fick innehöll följande ord på finska:

- 1) under punkten *gärningskommun och -ort*: Kaivokatu X Keskuskatu
- 2) under punkten *förseelse, förseelsens art och lagrum*: liikenerikkomus / nopeusrajoitusliikenne-merkin noudattamatta jättäminen
- 3) under punkten *delgivning ort och tid*: Espoo
- 4) under punkten *gärningsortens tingsrätt kansliets adress*: Helsingin ko Porkkalankatu 13, 00180 Helsinki.

Enligt inrikesministeriets anvisning om registrering av uppgifter i datasystemet för polisärenden (SM-2004-02858/Ri-2) kan en ordningsbot föreläggas och delges antingen med en förtryckt fältblankett, med en blankett som skrivs ut från PATJA efter registreringen eller med en blankett som skrivs ut från något annat datasystem.

Länsstyrelsens polisavdelning anser att de språkliga bristerna i ordningsbotsblanketterna som skrevs ut från trafikövervakningsprogrammet hänför sig till problem med systemet som används för den automatiska trafikövervakningen. Polisinspektionen i Esbo härad hade således i detta ärende förfarit i enlighet med såväl 10 § 1 mom. i språklagen som med inrikesministeriets ovan nämnda anvisning.

2.4

Inrikesministeriets polisavdelning

Inrikesministeriets polisavdelning anser att en enskild polisman inte kan belastas för eventuellt förfarande som strider mot språklagen.

Inrikesministeriets polisavdelning konstaterar att en ny tillämpning för polisens automatiska trafikövervakning togs i bruk i hela landet år 2008. Påföljdsblanketten skrivs ut på Finlands nationalspråk. Experimentet med den automatiska övervakningen utvidgades delvis till svenskspråkiga områden år 2007. Det kom då fram att blankettens samtliga uppgifter inte skrevs ut på svenska. De uppgifter som ändras i blanketten var på finska. Detta missförhållande diskuterades med polisens datacentral, som då ansvarade för den tekniska tillämpningen. Dessutom skickade inrikesministeriet två brev om saken (5.12.2007 och 23.4.2008). Ärendet behandlades med Förvaltningens IT-central (HALTIK) på de utvecklingsdagar som ordnades i maj 2008. Närvarande var då företrädare för Uleåborgs och

Helsingfors trafiksäkerhetscentraler, HALTIK, det företag som hade utarbetat tillämpningen och polisens högsta ledning. Polisens högsta ledning betonade även då att en fullständig svensk version av påföljderna måste bli färdig så fort som möjligt.

Under år 2008 kunde HALTIK inte sköta saken på grund av den arbetsmängd som orsakades av polisens organisationsreform.

Frågan har diskuterats med polisens trafiksäkerhetscentraler och enligt anvisningarna ska också den text som ändras översättas till svenska då det konstateras att bilens ägare eller innehavare sannolikt är svenskspråkig. Detta är svårt att genomföra, men saken har inte kunnat skötas på annat sätt.

Av den blankett som användes för föreläggande av ordningsbot ser man att ingen relevant information som föraren inte känner till saknades och förarens rättssäkerhet äventyrades inte. Vid mätningen av hastigheten hade föraren konstaterat att kamerablixten blixtrade. Han kände till sin egen hastighet och var den uppmättes.

Trots de språkliga brister som finns i bötesblanketten har det ansetts att den enda möjligheten för genomförande av övervakningen är att fortsätta med den riksomfattande övervakningen så att säkerhetstjänsterna kan genomföras jämnt och att eftersträva att trafiksäkerhetscentralerna korrigerar blankettens svenskspråkliga brister. Inrikesministeriet kommer enligt sitt yttrande att fortsätta att uppmärksamma Förvaltningens IT-central på saken så att bristerna gällande de svenskspråkiga anteckningarna kan avhjälpas.

Ytterligare anser polisavdelningen att en skriftlig översättning gjord av en enskild polisman inte kan anses vara en sådan officiell översättning som avses i språklagens 21 § 1 mom.

Till sist konstaterar polisavdelningen att trots att den klagande enligt 17 § 1 mom. i förundersökningslagen varit skyldig att på kallelse infinna sig till förundersökning inom det härads område där han vistades, berodde kallelsen till förundersökning på ett bristfälligt översatt ordningsbotsföreläggande. Detta kan i strid med lagens 8 § 2 mom. i onödan ha utsatt den klagande för olägenhet.

3

AVGÖRANDE

3.1

Rättslig reglering

Grundlagen

Enligt 6 § 1 mom. i Finlands grundlag är alla lika inför lagen. Enligt paragrafens 2 mom. får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas bl.a. på grund av språk.

I grundlagens 17 § tryggas rätten till eget språk och egen kultur. Enligt paragrafens 1 mom. är Finlands nationalspråk finska och svenska. Enligt paragrafens 2 mom. ska vars och ens rätt att hos domstol och andra myndigheter i egen sak använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska, samt att få expeditioner på detta språk tryggas genom lag. Det allmänna ska tillgodose landets finskspråkiga och svenskspråkiga befolknings kulturella och samhällsliga behov enligt lika grunder.

I grundlagens 21 § tryggas vars och ens rätt till en rättvis rättegång och god förvaltning. Enligt 22 § ska det allmänna se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses.

Språklagen

Språklagens 2 § 2 mom. förutsätter att vars och ens rätt till rättvis rättegång och god förvaltning garanteras oberoende av språket samt att individens språkliga rättigheter förverkligas utan att han eller hon särskilt behöver begära det.

Enligt språklagens 10 § 1 mom. har var och en rätt att använda finska eller svenska i sina kontakter med statliga myndigheter och myndigheter i en tvåspråkig kommun.

Rätten enligt denna paragraf är oberoende av bestämmelserna i lagens 3 kap. om handläggningsspråket hos myndigheterna (GrUB 9/2002 rd, s. 5). Enligt regeringens proposition skall myndigheten i sin verksamhet se till att en enskild person har faktiska möjligheter att välja vilket språk han eller hon vill använda och att han eller hon endast av fri vilja avstår från rätten att använda sitt språk eller det valda språket (RP 92/2002 rd, s. 77).

Enligt språklagens 11 § har företag, föreningar och andra juridiska personer med iakttagande i tillämpliga delar av de bestämmelser som gäller individens språkliga rättigheter rätt att använda sitt protokollsspråk, finska eller svenska, i kontakt med myndigheterna. En juridisk person som enligt bolagsordningen eller stadgarna är tvåspråkig måste dock i mål och ärenden hos myndigheterna svara på det språk på vilket saken har väckts.

Uttrycket "i tillämpliga delar" innebär enligt regeringens proposition att en juridisk person också har rätt enligt 10 § att bli hörd på sitt eget språk, rätt enligt 18 § att få tolkning samt rätt enligt 20 § till översättning av expeditioner och andra handlingar. Som eget språk betraktas den juridiska personens protokollsspråk. En juridisk persons språkliga rättigheter är dock i fråga om valfriheten i viss mån mer begränsade än för en enskild. En juridisk person, t.ex. bolag eller registrerade föreningar, som är registrerade både som finsk- och svenskspråkiga, har inte i egenskap av svarande rätt att välja något annat språk än det på vilket käranden anhängiggjort ärendet. Också vid val av språk bör en juridisk persons rätt och fördel med beaktande av parternas rätt och fördel (12—17 §) tolkas snävare än för en enskild (RP 92/2002 rd, s. 78—79).

I språklagens 19 § 1 mom. stadgas att domar, beslut och andra handlingar som myndigheten utfärdar i ärenden som avses i 12—17 § ska skrivas på handläggningsspråket. Enligt 2 mom. ska beslut och domar ges enbart på ett språk. I meddelanden, kallelser och brev till parter, eller till den som enligt lag ska underrättas om ett ärende som är eller ska bli anhängigt, ska en tvåspråkig myndighet enligt 3 mom. använda mottagarens språk, om myndigheten vet vilket det är eller utan oskäligt besvär kan ta reda på det, eller använda både finska och svenska.

Syftet med bestämmelsen är enligt regeringens proposition (RP 92/2002 rd, s. 86—87) att främja användningen av båda språkgruppernas eget språk och understryka myndighetens skyldighet att visa den enskilde att han eller hon oberoende av handläggningsspråket har rätt enligt 10 § att använda antingen sitt eget språk eller det språk han eller hon har valt. Bestämmelsen är nödvändig också därför att handläggningsspråket i de fall där 3 mom. skall tillämpas ofta ännu inte har fastställts, t.ex. när en stämning i tvistemål delges eller ett vittne kallas för att höras.

Myndigheten är enligt bestämmelsen skyldig att använda mottagarens språk, om detta är känt eller utan oskäligt besvär kan utredas. Med mottagarens språk avses då antingen mottagarens eget språk eller det språk denne har valt, med andra ord det språk mottagaren har använt tidigare. Syftet med bestämmelsen är att säkerställa att myndigheten strävar efter att ta kontakt

med mottagaren på rätt språk. Utredandet av mottagarens språk får ändå inte åsamka myndigheten oskäligt extra arbete.

Mottagarens språk kan på basis av tidigare kontakter redan vara känt och i många fall kan myndigheten utan oskäligt besvär eller utan oskäliga kostnader få uppgifter om mottagarens språk ur befolkningsregistret, där den enskilda personens språk finns antecknat. Myndigheten kan i allmänhet utgå ifrån att mottagaren vill använda sitt eget språk i kontakterna med myndigheten, om inte myndigheten på basis av tidigare kontakter har skäl att anta att mottagaren vill använda ett annat språk.

Om myndigheten inte känner till mottagarens språk och det inte heller kan utredas utan skälig svårighet, ska meddelanden och annan skriftväxling ske på både finska och svenska. Myndigheten kan uppfylla denna skyldighet genom att använda tvåspråkiga blanketter, meddelanden, skyltar och motsvarande eller, om tvåspråkiga versioner inte finns, använda båda språken. I praktiken är kontakt på både finska och svenska från myndighetens sida till en enskild person ofta begränsad till den första kontakten. Om denna kontakt leder till skriftväxling mellan myndigheten och den enskilda personen har myndigheten i fortsättningen rätt att använda bara det språk som personen i fråga i sina svar eller i andra kontakter med myndigheten, t.ex. per telefon, meddelat att han eller hon önskar använda.

Bestämmelserna om skriftväxlingsspråket mellan en myndighet och en enskild person gäller enligt 11 § i tillämpliga delar också skriftväxling mellan en myndighet och en juridisk person.

Enligt språklagens 20 § 1 mom. ska en statlig myndighet och en tvåspråkig kommunal myndighet om en stämningsansökan, en dom, ett beslut, ett protokoll eller någon annan handling skrivits på ett annat än någon av parternas språk, på begäran ge parten en avgiftsfri officiell översättning av dessa handlingar till den del saken gäller partens rätt, fördel eller skyldighet, om inte något annat följer av 2 mom.

Enligt språklagens 23 § 1 mom. ska myndigheterna i sin verksamhet självmant se till att individens språkliga rättigheter förverkligas i praktiken. Enligt samma paragrafs 3 mom. ska en tvåspråkig myndighet när den tar kontakt med enskilda individer eller juridiska personer använda deras eget språk, om den vet vilket det är eller utan oskäligt besvär kan få reda på det, eller använda både finska och svenska.

Statstjänstemannalagen

Enligt statstjänstemannalagens 14 § 1 mom. skall en tjänsteman utföra sina uppgifter på behörigt sätt och utan dröjsmål. Han skall iaktta bestämmelserna om arbetsledning och övervakning.

Lagen om ordningsbotsförfarande

Förfarandet vid föreläggande av ordningsbot för trafikförseelser som observerats utan att fordonet stoppats ska enligt 13 b § 1 mom. i lagen om ordningsbotsförfarande inledas genom att ett ordningsbotsföreläggande utfärdas för den fysiska person som vid tidpunkten för förseelsen var registrerad som ägare, innehavare eller tillfällig användare av det fordon som användes vid förseelsen, utan att det utreds vem som körde fordonet.

Enligt 2 mom. utfärdas ordningsbotsföreläggandet för den som enligt 3 § 23 punkten i fordonslagen ansvarar för användningen av bilen, om det med beaktande av alla omständigheter kring förseelsen kan anses vara utrett att han eller hon vid tidpunkten för förseelsen körde den bil som användes vid förseelsen. I annat fall ska polisen höra sig för med personen om vem som körde bilen vid tidpunkten.

Fordonslagen

Enligt 3 § 23 punkten i fordonslagen avses med den som ansvarar för användningen av en bil en i Finland bosatt myndig fysisk person som är bilens huvudsakliga förare utan att vara dess ägare eller innehavare eller, om bilen inte har någon huvudsaklig förare, den som har uppgifter om bilens förare.

3.2

Helsingfors polisinrättnings förfarande

När en fysisk person på grund av automatisk kameraövervakning per post får en sådan förfrågan som avses i den sista meningen i 13 b § 2 mom. i lagen om ordningsbotsförfarande är det i praktiken fråga om polismyndighetens första åtgärd för att kontakta denne i ärendet i fråga. Polismyndigheten har med andra ord inlett behandlingen av det ordningsbotsärende som förfrågan avser. Det är i det skedet inte fråga om ett slutgiltigt avgörande i ärendet och inte heller handläggningsspråket har då ännu bestämts. Det är inte heller ännu fråga om en förundersökning. I förundersökningslagens 37 § föreskrivs om vilket språk som ska användas vid förundersökning.

Eftersom det i lagen om ordningsbotsförfarande inte finns några särskilda språkbestämmelser måste ärendet bedömas med stöd av språklagen, som är den allmänna lag som ska tillämpas i fall som detta.

Förfrågan var i det aktuella fallet avfattad på finska och riktad till klagandens kommanditbolag. En juridisk person har i princip samma språkliga rättigheter som en fysisk person. Det blir sålunda fråga om att tillämpa språklagens 19 § 3 mom. som gäller situationer där en myndighet på eget initiativ sänder ett skriftligt meddelande till en part, utan att handläggningsspråket ännu har bestämts.

En juridisk person har sålunda rätt att få en förfrågan av det slag som det här är fråga om på sitt protokollspråk, om myndigheten vet vilket det är eller utan oskäligt besvär kan ta reda på det. Polismyndigheten kan utgå ifrån att den som får förfrågan vill sköta ärendet på sitt modersmål, om det inte t.ex. på grund av tidigare korrespondens finns skäl att anta något annat.

Det är i och för sig lätt att via handelsregistret ta reda på ett företags språk. I annat fall är det skäl att myndigheten i den första kontakten använder båda nationalspråken parallellt. Handläggningsspråket ska bestämmas beroende på vilket språk den som fått förfrågan använder i sitt svar till myndigheten

Av handelsregistret framgår att finska är registrerat som protokollspråk för klagandens företag. Efter att klaganden reagerat på brevet hade hans önskemål beträffande språket uppfyllts, dvs. han fick förfrågan på svenska till den adress som han uppgett.

I ärendet har inte framkommit omständigheter som till denna del föranleder ett ingripande från min sida.

3.3

Esbo polisinrättnings förfarande

I det skede då ordningsbotsföreläggandet delgavs hade svenska redan bestämts som handläggningsspråk, eftersom klaganden reagerat på Helsingfors polisinrättnings brev och bett att få föreläggandet på svenska.

Det var Esbo polisinrättning som skulle delge föreläggandet. I detta syfte fick klaganden en kallelse till polisinrättningen. I delgivningstillfället hade man i och för sig använt svenska men själva ordnings-

botsföreläggandet var delvis avfattat på finska. Eftersom man på grund av brister i datasystemet inte hade kunnat korrigera språket i föreläggandet kunde delgivningen inte genomföras. Delgivningen hade i ett senare sammanhang slutligen genomförts så att de finska orden på ordningsbotsblanketten separat översattes till svenska varefter översättningen granskades tillsammans med klaganden.

Jag konstaterar för det första att i den mån som det i utredningarna hänvisas till problem i polisens datasystem och till konsekvenserna av dem i det aktuella ärendet, har jag mera ingående behandlat problematiken i mitt beslut 8.11.2010 dnr 2 523/4/08. I det sist nämnda beslutet anser jag att inrikesministeriet försummat sina förpliktelser eftersom datasystemet som används för den automatiska trafikövervakningen inte i alla avseenden är i ett sådant skick att för ordningsbotsföreläggelser misstänkta personers språkliga rättigheter i praktiken tillgodoses fullt ut. Jag gav ministeriet en anmärkning för framtiden.

Vidare konstaterade jag att en enskild tjänsteman i princip inte kan undandra sig sitt ansvar när det gäller att i enlighet med statstjänstemannalagen sköta sina uppgifter på ett sakenligt sätt, enbart genom att hänvisa till problem i system som tjänstemannen använder, om de brister som förekommer i enskilda fall skäligen kan avhjälpas på något annat sätt. Den som handlägger ordningsbotsärenden är emellertid de facto, av skäl som inte är beroende av handläggaren själv, bunden till ett datasystem som inte på bästa möjliga sätt främjar skötseln av tjänsteuppgifterna på ett sakenligt sätt. I en situation där systemet på ministerienivå har godkänts för användning trots kända brister, kan en enskild polisman hållas ansvarig endast om denne åsidosatt noggranna direktiv eller i något annat avseende handlat oaktsamt i ett enskilt fall.

I det fall som det nu är fråga om hade ordningsbotsföreläggandet och anvisningarna till största del vederbörligen varit avfattade på svenska. Vissa uppgifter på blanketten var emellertid, så som närmare framgår av länsstyrelsens yttrande, i strid med ärendets handläggningspråk delvis avfattade på finska.

Senast i det skedet då klaganden personligen kallades till polisstationen för delgivning av ordningsbotsföreläggandet borde detta ha varit avfattat i enlighet med språklagen. Eftersom så inte var fallet var förfarandet delvis stridande mot språklagen i det skedet då delgivningen konkret skulle ske.

I enlighet med språklagens bestämmelser om handläggningspråket hade det bestämts att ärendet skulle handläggas på klagandens modersmål, dvs. på svenska. Klaganden hade sålunda i princip rätt att kräva att delgivningen av ordningsbotsföreläggandet i sin helhet skulle ske på svenska. Av denna anledning kan ärendet enligt min mening inte, såsom polisinrättningen och ministeriet gjort, bedömas som en fråga om översättning av blanketten. Språklagens bestämmelse om rätten att få dokument översatta gäller nämligen situationer där handläggningspråket och sålunda också språket i expeditioner har bestämts vara ett annat än en enskild parts modersmål. Nu förhöll det sig däremot så att blanketten ursprungligen delvis varit avfattad på fel språk.

I all myndighetsverksamhet ska i enlighet med förvaltningslagen tillämpas principerna för god förvaltning, inklusive kravet på gott språkbruk. I förvaltningslagens 9 § 1 mom. föreskrivs att myndigheterna ska använda ett sakligt, klart och begripligt språk. Detta sammanhänger bl.a. med att handlingarna innehållsmässigt ska utgöra en logisk och lättbegriplig helhet (RP 72/2002 rd).

Med beaktande av de språkliga rättigheterna och de krav som en god förvaltning innebär kan det inte godtas att en part får ett dokument som är skrivet på blandspråk och har en bilaga med förklaringar och korrigeringar av ord och uttryck som är skrivna på fel språk. Parten har rätt att få ett vederbörligt

och enhetligt dokument som genomgående är skrivet på sitt modersmål, antingen finska eller svenska.

Med stöd av det som konstateras ovan kan äldre konstapels förfarande vid delgivningen av föreläggandet sålunda i viss mån kritiseras.

I min bedömning har jag emellertid för det första beaktat att problemet i stor utsträckning orsakats av det datasystem som polisen använder. För det andra har jag beaktat att äldre konstapeln försökt ta reda på det korrekta förfarings sättet genom att kontakta både Helsingfors polisinrättning, som bett om handräckning, och kommissarien vid den egna polisinrättningen. För det tredje har jag vid bedömningen av ärendet beaktat den omständigheten att äldre konstapeln strävat efter ge klaganden bästa möjliga betjäning bl.a. genom att säkerställa att denne i samband med delgivningen informerades om vad saken gällde.

Med stöd av det som konstateras ovan anser jag att ärendet för äldre konstapels vidkommande inte föranleder åtgärder från min sida.

Däremot anser jag det vara skäl att kritisera Esbo huvudpolisstation vid polisinrättningen i Västra Nyland och konstaterar därför följande.

Det är viktigt att redan då förfaranden inleds tillgodose de grundläggande rättigheterna så att personer som sköter sina ärenden på svenska inte grundlöst åsamkas extra besvär jämfört med andra eller på grund av bristfälligheter i ett förfarande måste avstå från sina språkliga rättigheter. Klaganden hade i det aktuella ärendet åsamkats extra besvär endast av den anledningen att han på grund av myndighetens egna språkrelaterade problem hade varit tvungen att besöka polisstationen två gånger eftersom han ville hålla fast vid sina språkliga rättigheter. En sådan situation strider mot jämlikhetskravet och diskrimineringsförbudet.

Jag delger huvudpolisstationen min uppfattning om det felaktiga förfarandet. Samtidigt uppmärksammar jag huvudpolisstationen på det som jag konstaterar ovan i samband med bedömningen av äldre konstapels förfarande.

4 ÅTGÄRDER

Jag delger Esbo huvudpolisstation vid polisinrättningen i Västra Nyland de uppfattningar som jag framför ovan i punkt 3.3 genom att sända mitt beslut till chefen för polisstationen för kännedom.

För Helsingfors polisinrättnings vidkommande föranleder klagomålet inga åtgärder från min sida.

Jag sänder mitt beslut också till i rikesministeriets polisavdelning, för vidarebefordran till Polisstyrelsen för kännedom.

SUOMENKIELINEN OTE PÄÄTÖKSEN Dnro 3301/4/08 RATKAISUOSION ARVIOINTIOSASTA

3.2 Helsingin poliisilaitoksen menettely

Kun henkilö saa automaattisen kameravalvonnan perusteella postitse tiedokseen rikesakkomenettelystä annetun lain 13 b §:n 2 momentin viimeisen virkkeen tarkoittaman tiedustelun, kyseessä on käy-

tännössä poliisiviranomaisen ensimmäinen yhteydenotto luonnolliseen henkilöön kyseisessä asiassa. Poliisiviranomaisessa on toisin sanoen tullut vireille rikesakkoasian käsittely, josta kyseisellä tiedustelulla ilmoitetaan. Tiedustelun lähettäminen ei vielä ole lopullinen asiaratkaisu, eikä asian käsittelykielikään ole lopullisesti määräytynyt. Kyse ei myöskään vielä tässä vaiheessa ole esitutkinnasta, jossa käytettävästä kielestä säädetään erikseen esitutkintalain 37 §:ssä.

Koska rikesakkomenettelystä annetussa laissa ei ole erillisiä kielisäännöksiä, asiaa on arvioitava yleislakina sovellettavaksi tulevan kielilain nojalla.

Tiedustelu oli nyt laadittu suomeksi ja osoitettu kantelijan kommandiittiyhtiölle. Oikeushenkilöllä on lähtökohtaisesti samanlaiset kielelliset oikeudet kuin yksityishenkilölläkin. Näin ollen sovellettavaksi tulee kielilain 19 §:n 3 momentti, joka koskee tilanteita, joissa viranomainen omatoimisesti lähestyy vireillä olevassa asiassa asianosaista kirjallisesti ilman, että asian käsittelykieli olisi vielä määräytynyt.

Oikeushenkilöllä on siten oikeus saada nyt esillä oleva tiedustelu pöytäkirjakielellään, jos se on tiedossa tai kohtuudella selvitettävissä. Poliisiviranomainen voi lähtökohtaisesti olettaa, että tiedustelun vastaanottaja haluaa asioinnin tapahtuvan omalla äidinkielellään, jollei esimerkiksi aikaisemman kirjeenvaihdon perusteella ole syytä olettaa toisin.

Yrityksen kieli on sinänsä vaivatta selvitettävissä kaupparekisteristä. Jos taas näin ei olisi, tässä ensimmäisessä yhteydenotossa tulisi käyttää rinnakkain molempia kansalliskieliä. Käsittelykieli puolestaan määräytyisi vasta sen kielen mukaan, jolla tiedustelun vastaanottaja reagoi viranomaisen yhteydenottoon.

Kaupparekisteristä saadun tiedon mukaan kantelijan yrityksen pöytäkirjakieleksi on rekisteröity suomi. Kantelijan reagoitua kirjeeseen asiassa oli toimittu hänen toiveensa mukaisesti, eli tiedustelu oli toimitettu uudelleen ruotsiksi hänen ilmoittamaansa osoitteeseen.

Asiassa ei ole ilmennyt sellaista, johon minulla olisi tältä osin perusteita puuttua.

3.3

Espoon poliisilaitoksen menettely

Rikesakon tiedoksiantovaiheessa asian käsittelykieleksi oli jo määräytynyt ruotsi, kun kantelija oli reagoinut Helsingin poliisilaitoksen kirjeeseen pyytämällä sen ruotsiksi.

Espoon poliisilaitoksen tehtäväksi oli jäänyt rikesakkomääräyksen tiedoksianto. Tätä tarkoitusta varten kantelija oli kutsuttu poliisilaitokselle. Tiedoksiantotilaisuudessa oli sinänsä toimittu ruotsiksi, mutta tiedoksi annettava asiakirja eli rikesakkomääräys oli ollut osin suomeksi. Koska määräyksen korjaaminen ei ollut tietojärjestelmästä johtuneista syistä onnistunut, tiedoksiantoa ei ollut saatu toteutettua. Tämän jälkeen tiedoksianto oli toisessa yhteydessä lopulta toteutettu siten, että rikesakkoasiakirjassa olleet suomenkieliset sanat oli käännetty ruotsiksi erilliselle asiakirjalle ja asiakirjat oli käyty yhdessä kantelijan kanssa lävitse.

Totean ensinnäkin, että sikäli kuin saamissani selvityksissä on viitattu poliisin käyttämän tietojärjestelmän ongelmiin ja niiden osuuteen tässä asiassa, olen ottanut asiaan laajemmin kantaa 8.11.2010 antamassani päätöksessä dnro 2523/4/08. Katsoin sisäasiainministeriön laiminlyöneen veloitteensa, kun automaattisessa liikennevalvonnassa käytettävää tietojärjestelmää ei ollut kaikin osin saatettu sellaiseksi, että sitä käyttämällä rikesakkorikkomuksesta epäillyn henkilön kielelliset perusoikeudet

toteutuisivat täysimääräisesti käytännössä. Annoin ministeriölle vastaisen varalle huomautuksen.

Toisaalta totesin, että yksittäinen virkamies ei lähtökohtaisesti voi vetäytyä vastuustaan hoitaa tehtävänsä virkamieslain edellyttämällä tavalla asianmukaisesti vain vetoamalla käytössään olevan järjestelmän ongelmiin, jos puutteet olisivat kuitenkin tapauskohtaisesti kohtuudella korjattavissa muilla tavoin. Rikesakkoasioiden käsittelijä on tosiasiallisesti kuitenkin hyvin pitkälti hänestä itsestään riippumattomista syistä toiminnassaan sidottu tietojärjestelmään, joka ei ole parhaalla mahdollisella tavalla edesauttanut virkatehtävien asianmukaista hoitamista. Tilanteessa, jossa järjestelmän käyttöönotto tiedossa olevine puutteineen oli ministeriötasolla hyväksytty, yksittäisen poliisimiehen vastuu edellyttäisi ainakin hänelle annettujen tarkkojen toimintaohjeiden laiminlyöntiä tai muuta yksittäistapaüksellista huolimattomuutta.

Nyt esillä olevassa tapauksessa rikesakkomääräys ohjeineen oli suurimmaksi osaksi ollut asiaan kuuluvalla tavalla ruotsiksi. Eräät tiedot olivat edellä lääninhallituksen lausunnosta lähemmin ilmenevällä tavalla kuitenkin olleet vastoin asian käsittelykieltä osin suomeksi.

Viimeistään siinä vaiheessa, kun kantelija oli henkilökohtaisesti kutsuttu rikesakkomääräyksen tiedoksiantotilaisuuteen, tiedoksi annettavan asiakirjan olisi tullut olla kielilain mukainen. Koska näin ei ollut, menettely muodostui osin kielilain vastaiseksi siinä vaiheessa, kun rikesakkomääräystä oli ryhdytty antamaan konkreettisesti tiedoksi.

Asian käsittelykieleksi oli kielilain kielenmääräytymissäännösten perusteella määräytynyt kantelijan äidinkieli eli ruotsi. Kantelijalla olisi siten lähtökohtaisesti ollut oikeus saada rikesakkomääräys tiedoksi alun perin kokonaisuudessaan tällä kielellä. Tämän vuoksi asiaa ei mielestäni voida arvioida asiakirjan kääntämisestä koskevana kysymyksenä siten kuin poliisilaitos ja ministeriö ovat tehneet. Kielilain säännös oikeudesta asiakirjan käännökseen koskee nimittäin sellaisia tilanteita, joissa asian käsittelykieleksi ja siten myös toimituskirjan kieleksi on kielilain mukaisesti määräytynyt muu kieli kuin yksittäisen asianosaisen äidinkieli. Nyt sen sijaan asiakirja oli alun perin laadittu osin väärällä kielellä.

Kaikessa viranomaistoiminnassa sovelletaan hallintolain mukaisia hyvän hallinnon perusteita mukaan lukien lain 9 §:n 1 momentissa säädetty hyvän kielenkäytön vaatimus, jonka mukaan viranomaisen on käytettävä asiallista, selkeää ja ymmärrettävää kieltä. Tähän kuuluu muun muassa se, että asiakirjat muodostavat sisällöltään johdonmukaisen ja helposti ymmärrettävän kokonaisuuden (HE 72/2002 vp, s. 59).

Kielellisten oikeuksien ja hyvän hallinnon kannalta ei ole hyväksyttävää, että asiakas saa sekakielisen asiakirjan, johon on liitetty erillinen selitys vääränkielisistä ilmaisuihin tai johon on korjattu vääränkieliset ilmaisut. Asianosaisen on saatava asianmukainen eheä asiakirja omalla äidinkielellään, joko suomeksi tai ruotsiksi.

Edellä todetun perusteella vanhemman konstaapelin menettely rikesakon tiedoksiannossa on siten jossain määrin kritiikille altis.

Arviointissani olen kuitenkin ottanut huomioon ensinnäkin sen, että kyse on pitkälti käytössä olevan tietojärjestelmän aiheuttamasta ongelmasta. Toiseksi olen ottanut huomioon sen, että vanhempi konstaapeli oli pyrkinyt selvittämään oikeaa menettelytapaa sekä virka-apua pyytäneeltä Helsingin poliisilaitokselta että oman poliisilaitoksensa komisariolta. Kolmanneksi olen ottanut asian arvioinnissa huomioon sen, että vanhempi konstaapeli oli pyrkinyt käsittelemään asiaa mahdollisimman asiakaslähtöisesti muun muassa varmistamalla sen, että kantelija oli tiedoksiantotilaisuudessa tullut tietoiseksi siitä, mistä asiassa oli ollut kyse.

Edellä todetun perusteella katson, että asia ei vanhemman konstaapelin osalta edellytä toimenpiteitäni.

Sen sijaan katson aiheelliseksi kohdistaa arvosteluni nykyisen Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen Espoon pääpoliisiasemaan ja totean seuraavan.

Perusoikeuksien turvaaminen jo menettelyiden alkuvaiheessa on tärkeää, jotta ruotsiksi asiaansa hoitava henkilö ei aiheettomasti joudu kokemaan ylimääräistä vaivaa muihin verrattuna tai joudu menettelyn puutteiden vuoksi luopumaan kielellisistä oikeuksistaan. Nyt kantelijalle oli aiheutunut ylimääräistä vaivaa lähinnä vain siitä syystä, että hän oli viranomaisen omiin kielellisiin ongelmiin liittyvien syiden vuoksi joutunut asioimaan poliisilaitoksella kahteen kertaan haluttuaan pitää kiinni kielellisistä perusoikeuksistaan. Tällaisen tilanteen syntyminen on ristiriidassa ihmisten yhdenvertaisen kohtelun vaatimuksen ja syrjinnän kiellon kanssa.

Saatan käsitykseni menettelyn virheellisyydestä pääpoliisiaseman tietoon. Samalla kiinnitän sen huomiota siihen, mitä olen edellä todennut vanhemman konstaapelin menettelyn arvioinnin yhteydessä.

4

TOIMENPITEET

Saatan Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen Espoon pääpoliisiaseman tietoon edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsitykset lähettämällä päätökseni tiedoksi poliisilaitoksen poliisipäällikölle.

Helsingin poliisilaitoksen osalta kantelu ei johda toimenpiteisiini. Lähetän kuitenkin päätökseni sille tiedoksi.

Lähetän päätökseni tiedoksi myös sisäasiainministeriön poliisiosastolle edelleen Poliisihallituksen tietoon saatettavaksi.